

УДК 811.112.2:004

Гура Н. П.¹, Козак Г. В.²

¹ канд. філол. наук, доц. ЗНТУ

² студ. гр. ГФ-314м ЗНТУ

СЛОВОВІРНІ МОДЕЛІ СКЛАДНИХ ПРИКМЕТНИКІВ ТЕРМІНОСИСТЕМИ МАШИНОБУДУВАННЯ

Машинобудування є ключовою галузю промисловості, яка активно розвиває нові методи та технології, що сприяє появі нової фахової лексики. Завдяки компактності та цільнооформленості композитів, словоскладання було і є одним з найпродуктивніших способів утворення нових термінів та понять в німецькій мові.

Розвиток науково-технічного прогресу призвів до виникнення та розширення нових складних прикметників в галузі машинобудування, оскільки вони допомагають якомога точніше позначити новітні технології та механізми сучасності.

Користуючись термінами, як готовими одиницями мови, можна виділити основні продуктивні моделі та класифікувати їх на основі цих моделей, а отже, розкрити процеси створення нової фахової лексики. Словотвірна модель – це «відображення у низці похідних слів певного словотвірного значення у всій складності його зав'язків» [1, с. 23]. Це стабільна структура, яка має узагальнене категоріальне значення.

Оскільки фахова лексика, є частиною загальнолітературної мови, то вона підпорядковується загальним закономірностям морфологічного способу словотвору. Таким чином, утворення складних прикметників відбувається за загальними словотвірними моделями.

Звернувшись до розподілу А. М. Искоз та А. Ф. Ленкової [2, с. 39], які пропонують 6 продуктивних моделей для ад'єктивних композитів, розглянемо прикметникове словоскладання більш детально на матеріалі 200 складних прикметників, що були відібрані з фахової літератури (підручники, журнали та комп'ютерні сайти) галузі машинобудування. Оскільки найбільш розповсюдженим типом ад'єктивних композитів є двокomпонентні, які складають 97 % корпусу, то дослідження було виконане на їх основі.

Морфологічний аналіз складних німецьких прикметників машинобудування показав, що вони мають різні складові частини. Оскільки в роботі досліджуються ад'єктивні композити, то другим компонентом виступає прикметник або дієприслівник, а у якості першого компоненту можуть виступати іменник, прикметник, основа дієслова, числівник, займенник та прийменник.

Продуктивність різних частин мови у творенні композитів не однакова. В силу субстантивного характеру термінології, найбільшу функціональну активність мають основи іменників. Цим пояснюється продуктивність моделі **Substantiv + Adjektiv → Adjektiv**, яка складає 62 % добору: *die Arbeit + frei = arbeitsfrei, die Form + schlüssig = formschlüssig, die Korrosion + beständig = korrosionsbeständig, der Kreis + rund = kreisrund*. Іменник, який виступає першим компонентом композита, допомагає прикметнику описати найбільш чітко та точно нову лексику. Отже, утворені за допомогою цієї моделі прикметники вказують на предметно-якісні характеристики поняття.

Другою за продуктивністю моделлю є **Adjektiv + Adjektiv → Adjektiv** (24 %), яка утворюється шляхом складання двох ад'єктивних основ: *gleich + mäßig = gleichmäßig, niedrig + schwellig = niedrigschwellig, fein + mechanisch = feinmechanisch*. У даній моделі перший компонент уточнює якість прикметника.

Третя модель утворюється шляхом поєднання числівника з прикметником **Zahlwort + Adjektiv** → **Adjektiv** (6 %): *zwei + schneidig = zweischneidig, drei + dimensional = dreidimensional, ein + schneidig = einschneidig*.

Четверта модель представлена прислівником та прикметником **Adverb + Adjektiv** → **Adjektiv** (4 %): *mehr + schnittig = mehrschnittig, links+seitig = linksseitig*. Слід зазначити, що хоча А. М. Іскоз та А. Ф. Ленкова взагалі не відносять цю модель до продуктивних, вона здатна утворювати складні прикметники в машинобудівній галузі.

Складовими частинами п'ятої моделі виступає дієслово та прикметник: **Verb+ Adjektiv** → **Adjektiv** (2 %): *saug(en) + fähig = saugfähig, reib(en) + schlüssig = reibschlüssig, rüttel(n) + sicher = rüttelsicher*. Дієслово представлено основою початкової форми. Воно втрачає свої спеціальні граматичні властивості та вступає в атрибутивні відношення.

Решта 2 % припадають на непродуктивні моделі, які представлені займенником або прийменником в якості першого компонента: *selbst + fahrend = selbstfahrend, außer + gewöhnlich = außergewöhnlich*.

Отже, нові складні прикметники в машинобудівній термінології створюються шляхом формування складної основи, компонентами якої можуть бути різні частини мови. Структурний аналіз ад'єктивних композитів показав, що вони створюються на основі елементів словоскладання та моделей загальновикористовуваної лексики, але мають свої особливості. Найпродуктивнішими моделями складних прикметників машинобудівної галузі є іменник + прикметник (62 %) та прикметник + прикметник (24 %). Словотвірна активність першої моделі пояснюється тим, що іменник є найбільш поширеним класом слів та служить для називання нових реалій у всіх сферах життя людини.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Рожкова, А. Словотвірні моделі двокомпонентних термінів-композитів галузі права корейської мови [Текст] / А. Рожкова // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Східні мови та літератури. – К., 2010. – № 16. – С. 22-27.
2. Iskos, A. Deutsche Lexikologie [Text] / A. Iskos, A. Lenkova. – Leningrad : Prosveschtschenije, 1970. – 295 с.